עין משפט נר מצוה

יט א מיי' פ"ש מהל' גירושין הל' ד ופ"ד הלכה י"ב סמג עשין נ טוש"ע אה"ע סי' קכו סעי' מג:

כ ב מיי' פ"ש מהל' נדרים הלכה כג סמג לאוין רמב טוש"ע יו"ד סי' רו סעי' ל:

ג מיי' פ"ד מהל' גירושין הל' יב טוש"ע אה"ע סי' קכו סעי' ט יא יב מג-מה:):

תוספות

לימא קסבר שמואל ידים שאין מוכיחות לא הויין מדקאמר מודרני ממך שרי. ומשני אין כלומר ודאי סבר דלא הויין ידים ומוקי לה לעתיקתא כרבי יהודה דתנן גופו של גט אינו כלום אמר רבי יהודה אומר ודין דיהוי ליכי מינאי ספר תירוכין ואיגרת שבוקין אמר רבי יהודה לוקמה כרבנן אע"ג דאין ידים מוכיחות אמר רבא מתני' קשיתיה אמאי תאני שאני אוכל לך שאני טועם לך ליתני שאני אוכל שאני טועם ש"מ בעינן ידים מוכיחות איתמר ידים שאין מוכיחות אביי אמר הויין ידים ורבא אמר לא הויין ידים אמר רבא רבי אידי אסברה לי אמר קרא נזיר להזיר לי' מקיש ידות נזירות לנזירות מה נזירות בהפלאה אף ידות נזירות בהפלאה לימא בפלוגתא דר' יהודה ורבנן קמיפלגי דתנן גופו של גט הרי את מותרת לכל אדם ר' יהודה אומר ודין דיהוי ליכי מינאי ספר תירוכין וגט פטורין ואיגרת שבוקין אביי דאמר כרבנן ורבא דאמר כרבי יהודה אמר לך אביי אנא דאמרי אפי' לר' יהודה עד כאן לא קאמר רבי יהודה בעינן ידים מוכיחות אלא גבי גט דבעינן כריתות וליכא אבל בעלמא מי שמעת ליה ורבא אמר אנא דאמרי אפי' לרבנן ע"כ לא קאמרי רבנן דלא בעינן ידים מוכיחות אלא גבי גט דאין

ידים שאין מוכיחות ולא הויין ידים דלימא דאין מודרני הימך דלא משתעינא בהדך משמע וכו' ואפילו בדבורא ליכון ולא מצי לך מתסר דלא ידעינן מי להנאה ליכון מי לדבורא ליכון ולכל חד וחד הוו להו ידים שאין מוכיחות וכיון דטעמיה דשמואל משום דקסבר ידים שאין מוכיחות לא הויין ידים ליכא למפרך עלה מברייתא דכיון דפלוגתא דתנאי הוא מי הויין ידים מי לא ליכא למימר דתנא דברייתא סבירא ליה דהויין ידים ושמואל דייק ממתני' דלא הויין ידים לעיל כי פרכינן מברייתא היינו משום דהוה סבירא לן דאפילו ידים נמי לא הוי. ואיכא מאן דאמר דשמואל הימך אפילו לשמואל אסור לאשתעויי בהדיה ובמופרשני למעבד משא ומתן בהדיה ובמרוחקני למיקם בד' אמות דיליה והיינו אסור דברייתא ושמואל אאכילה קאי לומר דלא מתסר באכילה עד שיאמר שאני אוכל לך שאני טועם לך: **לימא קסבר שמואל וכו' אין שמואל מוקי לה למתני' כר' יהודה.** כלומר אין ודאי הכי סבירא ליה לשמואל דמוקי למתני' כר' יהודה: **גופו של גט הרי את מותרת לכל אדם.** ולא צריך למכתב ודין דבלא ודין משמע דבאלו גיטא מגרש לה ואיהו הוא דקמגרש לה לידיס שאין מוכיחות הויין ידיס: **רבי יהודה אומר ודין וכו'.** דאי לא כתוב ודין הויין ידיס שאין מוכיחות דדילמא בדבורא מגרש לה כדלקמן. ומדאמרינן לימא קסבר שמואל משמע ודאי דסבירא ליה לשמואל גופיה הכי דלאו לפרושי מתני' בלחוד אתא. וכ"ת ס"ל היכי מקשינן ואמאי דחיק שמואל ומוקי לה למתני' כר' יהודה משום דהכי ס"ל דלאו קושיא היא דאי לאו דדייק שמואל ממתני' לאתיא כר' יהודה לא סביק רבנן ועביד כר' יהודה. וה"נ מוכח בפ"ק דקדושין (דף ה:) דשמואל גופיה הכי ס"ל דאמרינן התם הסומר לאשה הרי את מקודשת הרי זו מקודשת וכן בגרושין הרי את מגורשת הרי את מותרת לכל אדם הרי זו מגורשת ומקשינן התם למימרא דסבר שמואל ידים שאין מוכיחות הויין ידים כלומר מדקאמר הרי זו מקודשת אע"ג דלא אמר לי והתנן האומר אהא הרי זה גזיר והוינן בה ודילמא אהא בתעניא קאמר ואמר שמואל כשהיה גזיר עובר לפניו דמשמע דהא לאו הכי הוו להו ידים שאין מוכיחות ולא הויין ידים ומשני הכ"ע דאמר לי אלמא שמואל גופיה ס"ל דידים שאין מוכיחות לא הויין ידים. (ג) ואיכא לאקשויי מדאמרינן בפ' כל הגט (גיטין כו.) גבי מתני' דהכותב טופסי גיטין לריך שייתן מקום הלים וכו' אמר שמואל ולריך שייתן מקום הלים ואם לא לריך ודין וי"ל דדילמא שמואל סבירא ליה דאפילו למ"ד ידים שאין מוכיחות לא הויין ידים גבי גיטין לא לריך ודין דבלאו ודין הוי מוכיח משום דאין אדם מגרש אשת חבירו כדאמרינן לקמן בשמעתין (ו.). תדע לך דהתם בקדושין עלה דהך דקאמר שמואל האומר לאשה הרי את מקודשת וכו' וכן בגרושין הרי את מגורשת וכו' שני ליה הכא במאי עסקינן דאמר לה לי כלומר דאמר לה הרי את מקודשת לי ואילו גבי גרושין לא שני ליה מידי והוה ליה למימר בגרושין נמי דאמר לה ממני אלא ש"מ דבגרושין משום דאין אדם מגרש אשת חבירו כי לא אמר ממני נמי הוו ידים מוכיחות וכי אמרינן התם וכן בגרושין לאו לענין לי וממני קאמר אלא למאי דאמר התם בסוף מילתיה דהיינו איני אישך אשוינהו וכדאיתא התם. א"נ י"ל דשמואל אפילו בגרושין נמי סבירא ליה דבעי דאמר ממני וכי משני התם דאמר לה לי ה"ה בגרושין דאמר ממני אלא דנקט הדא דהיינו ריש"א וה"ה לסיפא והאי דלא אמר התם בגיטין ולריך שייתן מקום ודין משום דלא בעי לעיולי נפשיה התם בפלוגתא דר' יהודה ורבנן ונקט אליבא דכ"ע דלריך שייתן מקום הרי את מותרת לכל אדם וה"ה דלר' יהודה ולשמואל גופיה דסבר לה כותיה לריך שייתן אף מקום ודין: **אמר רבא מתני' קשיתיה וכו' ליתני שאני אוכל ושאני טועם.** פי' ואי הוה תני הכי בלא לך הוה שמעי' דידים שאין מוכיחות הויין ידים דאע"ג דכבר אמר מודרני ממך דהא ס"ל דשמואל דמתני' חדא קתני אפ"ה שאני אוכל בלא לך ידים שאין מוכיחות מינהו דאיכא למימר ה"ק מודרני ממך דלא משתעינא בהדך אי אכילנא היום או עד יום פלוני ומש"ה תנא במתני' לך דאשמועי' דטעמא דאמר לך הא אמר מודרני ממך שאני אוכל (לך) לא חייל נדרא כלל דהויין להו ידים שאין מוכיחות ולא הויין ידים: וקי"ל כשמואל דמודרני ממך לחודיה לא מתסר. הלכך הא דא"ר יוסי בר' חנינא [ע"ב] מודרני לך שניהם אסורים מודרני ממך הוא אסור וחבירו מותר דקאמר מודרני לך מאכילה הא מתסר לא משמע דאמר אסור דהוו להו ידים שאין מוכיחות ולא הויין ידים דקיי"ל כרבנן דאמרי הכי בסמוך וכן דעת הרמב"ן ז"ל בהלכותיו: **איתמר ידים שאין מוכיחות וכו'.** מקשי דות נזירות בנזירות דידות מלהזיר [במדבר ו] מפקי להו לעיל (דף ג.): **מה נזירות בהפלאה וכו'.** פי' דאמרינן במס' נזיר (דף נב:) דא"ר טרפון דמי שראה חבירו ואמר הריני נזיר אם זה נזיר ולא הכיר בו באותה שעה שהיה נזיר אע"פ שנודע לאחר מכאן שהוא נזיר אין נזירות חלה עליו משום דבעידנא דקמר בעינן הפלאה וליכא ומש"ה

לבתולה ודין דיהוי ליבי מנאי. אבל אי לא כתב מגאי לא מוכח שהוא מגרשה ורבנן סברי בלא מגאי נמי אין אדם מגרש אשת חבירו ובפרק המגרש משמע דר' יהודה בעי נמי ודין לזהכתה דלא מיתא בדיבורא בעלמא מגרש לה וגבו לרבייה בעלמא ומרבייהו אינהו אלא דדייק ממגאי דהוי דומיא דשאני אוכל לך: **ומאי דוחקיו' דשמואל לאוקומי למתני' כרבי יהודה.** ולפיכך במודרני לחודיה ליכא לאוקומי כרבנן. דלא בעי ידים מוכיחות ולימא דבמודרני נמי אסיר כדמשמע פשוט דמתני' וכדאיתא בברייתא דלעיל: **מתני' קשיתיה.** דליתני שאני אוכל גרידא וממילא ידענא דלאותו שמדבר אלוי ומפרשה בו שיאכל עמו קאמר אלא מדתני לך ש"מ דבכהא מתניתין ידים שאין מוכיחות לא הויין ידים וכדאיתא לעיל דלמא דאמר לך אלא אם כן אמר לי אי לא אמר לך לא משעיא לי' ל כדאיתא בהכותה גמורה: **אלא גבי גט.** דבעי כריתות ולא כל שהיה כבר לאשתו אינה כרותה ומופרשת הימנו אם לא בהכותה גמורה:

מסורת הש"ס

לימא סבר שמואל ידים שאין מוכיחות כו'. (ה) דהכא הוא לא אמר ממש שאני אוכל לך אמרינן לא מוכחא מילתא דבאכילה קאמר ולא מיתסר באכילה: **רבי יהודה אומר ודין דיהוי ליבי וכו'.** דקסבר דידים שאין מוכיחות לא הויין ידים: **לוקמה למתני' כרבנן.** לימא אע"ג דקאמר מודר אני ממך או מרוחק אני ממך לחודיה אסור באכילה ואע"ג דלא אמר שאני אוכל לך דידים שאין מוכיחות הויין ידים כרבנן דאמרי לא לריך למיכתב בגט אלא הרי את מותרת לכל אדם: **מתני' קשיתיה.** דלא מצי לאוקומה כרבנן: **ליתני שאני אוכל או שאני טועם.** למה לי למימר לך אלא לחכי קתני לך דקסבר דידים שאין מוכיחות לא הויין ידים ואי קתני שאני אוכל בלבד ולא קאמר לך לא הוה משמע דמודר מחבירו דבעינן דידים מוכיחות וכי אמר נמי מודרני (ג) ולא אמר שאני אוכל לך לא משמע דבאכילה קאמר אלא דלא מישתעינא בהדך: **מקיש ידות נזירות.** כדאמרינן לעיל [נ.] דמלהזיר נפקא ידות נזירות: **מה נזירות בהפלאה.** דבעינן שיפרש לנזירות דכתיב כי יפליא (במדבר ו) אף ידות נמי בעינן שיפרש לדיבורו דאי לא מפרש לא הוי כלום דידים שאין מוכיחות לא הויין ידים: **דבעינן כריתות.** שכורת בינו לגיהה דבעינן שיפסיק לדיבורו: דאין

(ה) לימא קסבר שמואל ידים שאין מוכיחות לא הוויין ידים אין שמואל מוקים לה למתני' כר' יהודה דאמר ידים שאין מוכיחות לא הוויין ידים דתנן (ג) אגופו של גט הרי את מותרת לכל אדם רבי יהודה אומר ודין דיהוי ליכי מינאי ספר תירוכין ואיגרת שבוקין אמאי דחיק שמואל לאוקומה למתני' כרבי יהודה לוקמה כרבנן אע"ג דאין ידים מוכיחות אמר רבא מתני' קשיתיה אמאי תאני שאני אוכל לך שאני טועם לך ליתני שאני אוכל שאני טועם ש"מ בעינן ידים מוכיחות איתמר ידים שאין מוכיחות אביי אמר הוויין ידים ורבא אמר לא הוויין ידים אמר רבא רבי אידי אסברה לי אמר קרא נזיר להזיר לי' מקיש ידות נזירות לנזירות מה נזירות בהפלאה אף ידות נזירות בהפלאה לימא בפלוגתא דר' יהודה ורבנן קמיפלגי דתנן גופו של גט הרי את מותרת לכל אדם ר' יהודה אומר ודין דיהוי ליכי מינאי ספר תירוכין וגט פטורין ואיגרת שבוקין אביי דאמר כרבנן ורבא דאמר כרבי יהודה אמר לך אביי אנא דאמרי אפי' לר' יהודה עד כאן לא קאמר רבי יהודה בעינן ידים מוכיחות אלא גבי גט דבעינן כריתות וליכא אבל בעלמא מי שמעת ליה ורבא אמר אנא דאמרי אפי' לרבנן ע"כ לא קאמרי רבנן דלא בעינן ידים מוכיחות אלא גבי גט דאין

ומש"ה

ומשום דהכי ס"ל ולא קושיא היא דאי לאו דדייק שמואל ממתני' לאתיא כר' יהודה לא סביק רבנן ועביד כר' יהודה. וה"נ מוכח בפ"ק דקדושין (דף ה:) דשמואל גופיה הכי ס"ל דאמרינן התם הסומר לאשה הרי את מקודשת הרי זו מקודשת וכן בגרושין הרי את מגורשת הרי את מותרת לכל אדם הרי זו מגורשת ומקשינן התם למימרא דסבר שמואל ידים שאין מוכיחות הויין ידים כלומר מדקאמר הרי זו מקודשת אע"ג דלא אמר לי והתנן האומר אהא הרי זה גזיר והוינן בה ודילמא אהא בתעניא קאמר ואמר שמואל כשהיה גזיר עובר לפניו דמשמע דהא לאו הכי הוו להו ידים שאין מוכיחות ולא הויין ידים ומשני הכ"ע דאמר לי אלמא שמואל גופיה ס"ל דידים שאין מוכיחות לא הויין ידים. (ג) ואיכא לאקשויי מדאמרינן בפ' כל הגט (גיטין כו.) גבי מתני' דהכותב טופסי גיטין לריך שייתן מקום הלים וכו' אמר שמואל ולריך שייתן מקום הלים ואם לא לריך ודין וי"ל דדילמא שמואל סבירא ליה דאפילו למ"ד ידים שאין מוכיחות לא הויין ידים גבי גיטין לא לריך ודין דבלאו ודין הוי מוכיח משום דאין אדם מגרש אשת חבירו כדאמרינן לקמן בשמעתין (ו.). תדע לך דהתם בקדושין עלה דהך דקאמר שמואל האומר לאשה הרי את מקודשת וכו' וכן בגרושין הרי את מגורשת וכו' שני ליה הכא במאי עסקינן דאמר לה לי כלומר דאמר לה הרי את מקודשת לי ואילו גבי גרושין לא שני ליה מידי והוה ליה למימר בגרושין נמי דאמר לה ממני אלא ש"מ דבגרושין משום דאין אדם מגרש אשת חבירו כי לא אמר ממני נמי הוו ידים מוכיחות וכי אמרינן התם וכן בגרושין לאו לענין לי וממני קאמר אלא למאי דאמר התם בסוף מילתיה דהיינו איני אישך אשוינהו וכדאיתא התם. א"נ י"ל דשמואל אפילו בגרושין נמי סבירא ליה דבעי דאמר ממני וכי משני התם דאמר לה לי ה"ה בגרושין דאמר ממני אלא דנקט הדא דהיינו ריש"א וה"ה לסיפא והאי דלא אמר התם בגיטין ולריך שייתן מקום ודין משום דלא בעי לעיולי נפשיה התם בפלוגתא דר' יהודה ורבנן ונקט אליבא דכ"ע דלריך שייתן מקום הרי את מותרת לכל אדם וה"ה דלר' יהודה ולשמואל גופיה דסבר לה כותיה לריך שייתן אף מקום ודין: **אמר רבא מתני' קשיתיה וכו' ליתני שאני אוכל ושאני טועם.** פי' ואי הוה תני הכי בלא לך הוה שמעי' דידים שאין מוכיחות הויין ידים דאע"ג דכבר אמר מודרני ממך דהא ס"ל דשמואל דמתני' חדא קתני אפ"ה שאני אוכל בלא לך ידים שאין מוכיחות מינהו דאיכא למימר ה"ק מודרני ממך דלא משתעינא בהדך אי אכילנא היום או עד יום פלוני ומש"ה תנא במתני' לך דאשמועי' דטעמא דאמר לך הא אמר מודרני ממך שאני אוכל (לך) לא חייל נדרא כלל דהויין להו ידים שאין מוכיחות ולא הויין ידים: וקי"ל כשמואל דמודרני ממך לחודיה לא מתסר. הלכך הא דא"ר יוסי בר' חנינא [ע"ב] מודרני לך שניהם אסורים מודרני ממך הוא אסור וחבירו מותר דקאמר מודרני לך מאכילה הא מתסר לא משמע דאמר אסור דהוו להו ידים שאין מוכיחות ולא הויין ידים דקיי"ל כרבנן דאמרי הכי בסמוך וכן דעת הרמב"ן ז"ל בהלכותיו: **איתמר ידים שאין מוכיחות וכו'.** מקשי דות נזירות בנזירות דידות מלהזיר [במדבר ו] מפקי להו לעיל (דף ג.): **מה נזירות בהפלאה וכו'.** פי' דאמרינן במס' נזיר (דף נב:) דא"ר טרפון דמי שראה חבירו ואמר הריני נזיר אם זה נזיר ולא הכיר בו באותה שעה שהיה נזיר אע"פ שנודע לאחר מכאן שהוא נזיר אין נזירות חלה עליו משום דבעידנא דקמר בעינן הפלאה וליכא

שהיה כבר לאשתו אינה כרותה ומופרשת הימנו אם לא בהכותה גמורה:

(ג) קדושין ה: מיר ב: ע"ש, [ג] גטין פה. ע"ש, [ג] [נזיר סב.], [ד] [נגעים פה: קדושין ה:].

תורה אור השלם

1. דִּבֵּר אֶל בְּנֵי יִשְׂרָאֵל וְאָמַרְתָּ אֲלֵהֶם אִישׁ אוֹ אִשָּׁה כִּי יַפְלִא לִנְדֹּר נֶדֶר נָזִיר לְהַזִּיר לַיְיָ:

במדבר ו ב

הגהות הב"ח

(ה) רש"י ד"ה לימא וכו' בהכא הוא"ל: (ב) ד"ה ליתני וכו' נמי מודרני ממך ולא אמר: (ג) בר"ן ד"ה רבי יהודה וכו' לא הויין ידים ואין להקשות מדאמרינן בפ' כל הגט וכו' לא לריך ודין די"ל דדילמא כל"ל:

גליון הש"ס

גמ' אמאי דחיק שמואל. בעין זה פסחים דף עמ ע"ב: בר"ן ד"ה ר' יהודה בו' נימא דמשום דהכי סבר"א ליה. עיין גיטין יג ע"א מד"ה והא לא משך:

מוסף רש"י

ידים שאין מוכיחות. בית יד אחתיה הדבר אע"פ שאין מוכיח אחתיה לשון גמול (קדושין ה: וכעי"ז גיטין פה:). אין. ולא סבירא ליה לשמואל הכי, דשמואל סבירא ליה כר' יהודה (ראמ"ה בשמו). גופו של גט. עיקר כתב הגט כך יכתבו בו (גיטין פה:). ודין דיהוי ליכי מינאי. וחז הספר אשר יהיה לך מאתי, ספר תירוכין ואגרת שבוקין. שלריך לחוכיח בתוכו שעל ידי ספר זה הוא מגרשה (שם פה:). לוקמה כרבנן. דלכאה מיתייבו, דהא יחיד וכדיש הלכה כרבים (ראמ"ה בשמו). אסברה לי. פירש לי טעמו של דבר (שבת קכה. וכעי"ז סוטה לט: וב"מ עד:).

פירוש הרא"ש

אין שמואל מוקי למתני' כר' יהודה. כלומר אין ולא שמואל סובר כן ולהכי פי' המשנה לתיר מודרני באכילה ומוקי לה כר' יהודה דבעי ידים מוכיחות: דתנן. בפ' המגרש (דף פה.) גופו של גט. עיקרו שממנה מורה וכתב לה ספר כריתות הרי את מותרת לכל אדם שבזה הוא כותבה ומפרישה ממנו ומתירה לכל אדם: ר' יהודה אומר עוד צריך

דאין אדם מגרש את אשת חבירו אבל בעלמא מי שמעת להו מיתיבי הרי הוא עלי הרי זה [עלי] אסור מפני שהוא יד לקרבן טעמא דאמר עלי הוא דאסור אבל לא אמר עלי לא תיובתא דאביי אמר לך אביי טעמא דאמר עלי הוא דאסור אבל אמר הרי הוא ולא אמר עלי הרי הוא דהפקר הרי הוא דצדקה קאמר והא מפני שהוא יד לקרבן קתני אלא אימא טעמא דאמר עלי הוא אסור וחבירו מותר אבל אמר הרי הוא שניהן אסורין דדלמא הרי הוא הקדש קאמר מיתיבי [6] **הרי זו חטאת הרי זו אשם אע"פ שהוא חייב חטאת ואשם לא אמר כלום הרי זו** [3] **חטאתי הרי זו אשמי** [8] **אם היה מחויב דבריו קיימין תיובתא דאביי אמר לך אביי הא מני ר' יהודה היא והא אביי הוא דאמר אנא דאמרי אפילו לרבי יהודה הדר ביה אלא לימא רבא דאמר כרבי יהודה אמר לך רבא אנא דאמרי אפילו לרבנן עד כאן לא קאמרי רבנן דלא בעינן ידים מוכיחות אלא גבי גט דאין אדם מגרש את אשת חבירו אבל בעלמא בעינן ידים מוכיחות**

בעי

דאין אדם מגרש את אשת חבירו. דאי כתב הרי את מותרת לכל אדם משמע דלאשתו קאמר דאשת איניש דעלמא אינו מגרש ומוכחא מילתא ושפיר מגרש: **אבל בעלמא.** דאי אפשר למימר הכי בעינן ידים מוכיחות: **אמר לך אביי.** לעולם לא בעינן ידים מוכיחות והכא היינו טעמא דאי לא אמר בלשון קרבן לא מיתסר דדלמא הרי הוא הפקר קאמר דמוכיחות הוא להפקר או לצדקה: **והא מפני שהוא יד לקרבן קאמר.** דאסור בקרבן ולא מצית אמרת (ה) לצדקה או להפקר הוה משמע: **אבל אמר הרי הוא.** ולא אמר עלי שייכא אסורין דכיון דלא אמר עלי אלא הוא משמע דחבירו נמי אסור דה"ק הרי הוא כהקדש מה הקדש אסור אף אותו דבר נמי אסור: **אע"ג דהוא מחויב חטאת ואשם נאו כלום הוא.** דלא אמר עלי. אלמא בעינן ידים מוכיחות: **אם הוא מחויב.** חטאת או אשם: **דבריו קיימין.** (ב) הוא דאמר חטאתי אבל לא היה מחויב חטאת אינו כלום הואיל ולא אמר עלי אשם אמר הרי זו עלי חטאת אע"ג דלא היה מחויב א] הואיל ואמר עלי דבריו קיימין: **הא מני.** הא בריתא דאמרה לא אמר ולא כלום: **רבי יהודה היא.** דאמר בעינן ידים מוכיחות. ואנא דאמרי כרבנן דאמרי לא בעינן ידים מוכיחות: **והא אמר אביי אנא דאמרי אפי' לר' יהודה.** דלא בעי ידים מוכיחות אלא גבי גט אבל בעלמא לא והיכי קאמר הכא ר' יהודה היא: **אלא [לימא] רבא דאמר כר' יהודה.** דכיון דאביי לא מתרץ טעמא אליבא דר' יהודה לימא נמי דרבא לא מתרץ טעמא אליבא דרבנן כדמתרץ לעיל (ג) וכר"י קאמר דיחידאה היא: **לא לעולם רבא אפילו לרבנן.** כדקאמרינן ע"כ לא קאמרי רבנן כו' דודאי רבנן סבירא להו בעלמא דידיס שאין מוכיחות לא הוויין ידיס כרבא:

ומש"ה אמרי' מה זזירות בהפלאה דהיינו הך הפלאה דקאמרי' אף ידות זזירות בהפלאה ולאו מהך הפלאה גופה קאמרי' דאי הכי קרא ג"ל וכי תיסק אדעתין דעדיפי ידות זזירות מזזירות גופיה אלא הפלאה אחרייתי קאמרי' דשייכא בידות והיינו שיהו הידות מופלאים ומפורשים. ומיהו לרבנן דפליגי התם עליה דר' טרפון ואמרי דבזזירות לא בעינן הפלאה ליכא הקישא אלא הפלאה גופה דכתיבא בזזירות לידות בלחוד אתיא דבעי הפלאה וכי מקיש משום רבי טרפון נקט ליה דאע"ג דלדידיה הפלאה בידות לא כתיבא אתיא מהקישא: [9] **ורבא אמר לך כו' ע"כ לא קאמרי רבנן לא בעינן ידים מוכיחות אלא גבי גט דאין אדם מגרש את אשת חבירו.** הרשב"א ז"ל שבש לשון זה ואמר דלא דייק דרבא לא קאמר דלא ליבעו רבנן ידים מוכיחות אלא דקסברי דהנך ידים בגט מוכיחות מישום דאין אדם מגרש אשת חבירו. ולי אתי שפיר דודאי הידיס בעלמא אינן מוכיחות לפי שהלשון אינו מוכיח שיהא הוא מגרשה אלא שהענין מוכיח מצד עצמו שהוא מגרשה משום דאין אדם מגרש אשת חבירו ולפיכך אע"פ שהלשון אינו מוכיח מהני ואין לשבש הספרים. ומדאמרינן הכא טעמא דאין אדם מגרש אשת חבירו משמע דפלוגתא דר"י ורבנן במינאי הוא דר' יהודה בעי מינאי ורבנן לא בעו וקשיא דבפ' הממגרש (גיטין פה:) משמע דפלוגתייהו אי בעי ודין או לא דרבי יהודה בעי ודין דאי לא אמרינן דבדבורא מגרש לה ורבנן לא חייש להכי ולאו קשיא היא אשתי סוגיות הללו כל אחת מגלה על חברתה דבתרתי פליגי והכא מפרשינן טעמא דפלוגתייהו במינאי והתם מפרשינן טעמא דפלוגתייהו בודין. ואיכא מ"ד דכיון דפליגי רבנן עליה דר' יהודה במינאי קי"ל כרבנן דלא בעיא מינאי דיחיד ורבים הלכה כרבים ואע"ג דקי"ל כרבא ידיס שאין מוכיחות לא הוויין ידיס הא אמרינן בסוגיין דאפילו לרבא בגט לא בעיא ידיס מוכיחות ואיהו הוא דאמר אפילו לרבנן הלכך מינאי לא בעיא ודין בעיא דהא בפרק המגרש איבעי לן אי בעי' ודין או לא ולא איפשיטא וכיון דלרבנן דגמ' מספקא להו אית לן למנקט לחומרא דאפשר דמסתבר טעמיה דר"י בודין ממאי דמסתבר במינאי. ואיכא מ"ד דכיון דבודין חייבי לדר"י אלמא מספקא לן דלמא מאי דלא בעו רבנן ודין משום דסבירא להו ידיס שאין מוכיחות הויין ד) ואנן קי"ל כרבא וכיון שכן במינאי נמי איכא למימר דלטעמייהו אזלי ולאו משום דאין מגרש אשת חבירו אלא משום דידיס שאין מוכיחות הויין ידיס ואנן קי"ל כרבא דאמר לא הויין ידיס הלכך בעי ודין ובעי מינאי: **מיסיבי הרי הוא עלי וכו' טעמא דאמר עלי הוא דאסור אבל לא אמר לא.** ואע"ג דבלא עלי ודאי יד מיהא הוי. ומשניין ודלמא הרי הוא הפקר קאמר כלומר דבלא עלי אפילו יד שאינו מוכיח לא הוי לאיסור משום דיד אינו אלא בעלי דאמר ה"ז עלי ואי מסיק דבוריה ואמר הרי עלי אסור. ומקשינן והא מפני שהוא יד לקרבן קתני כלומר מי קתני שהוא יד לגדר יד לקרבן קתני דלקרבן הרי הוא בלא עלי הוי יד שכן דרך המתנדבים לומר הרי הוא קרבן ואפ"ה דוקא בעלי ש"מ דס"ל דידיס שאין מוכיחות לא הויין ידיס: **אלא אימא טעמא דאמר עלי וכו' אבל אמר הרי הוא שאינה אסורין.** משום דכיון שאין מוכיחות לא הויין ידיס אית לן למינקט לחומרא ודלמא הרי הוא הקדש קאמר: **מיסיבי הרי זו חטאת וכו' אע"פ שהוא מחויב חטאת ואשם לא אמר כלום וכו'.** שאין חטאת באה נדבה: **תיובתא דאביי.** דהא ודאי יד שאינו מוכיח מיהא הוי דכיון דמחויב חטאת הרי זו חטאתי קאמר: **אלא לימא רבא דאמר לך כרבי יהודה.** וכי היכי דהדרינן ממאי דאמרינן לעיל דאביי דאמר לך אפי' כר' יהודה נהדר נמי ממאי דאמרי' דרבא אפי' לרבנן:

בא א מיי' פי"ד מהל' מעשה הקרבנות הל' ח סמנ עשין קפו:

הגהות מהר"ב רנשבורג

א) רש"י ד"ה דבריו קיימין הוא דאמר חטאתי וכו' הואיל ואמר עלי דבריו קיימין. נ"ב עי' שו"ת הרמ"ע מפאנו סי' כ"ו נשאל על זה שהוא נגד המשנה דמגלה פ"א ובשקלים וחולין ה ע"ב דאין חטאת נידר ונידב:

תוספות

דטעמא דשמואל משום יד אמר ודאי דשאני אוכל הוי מוכיח אפיר בלא מודרני כדפריש"ת ל"כ גם לשמואל מועיל שאני אוכל בלא מודרני כ"ע דהכר"ף נ"ע מיהו ר"י פירש דשאני אוכל אינו מוכיח בלא מודרני: **אמר** קרא נזיר לחזיר. לרבות ידות מזרות כמזרות מה מזרות בהפלאה אף ידות מזרות בהפלאה: ע"ב **לא** קאמרי רבנן דלא בעינן ידים מוכיחות **אלא גבי** גט משום דמוכח דמיניה הוא דאין אדם מגרש אשת חבירו אבל בעלמא מי שמעת להו. מיתה לר"י מיקשי ליה בריתא דלעיל מודרני ממך אסור אלמא דהויין ידיס וקשה לאביי דאמר דאמר שאני אוכל לך אבל בלא לך מותר וי"ל דלא ס"ל לאביי כשמואל אבל י"ל דלך לאו דוקא אי שמא למסקנא ניחא דאביי דרבנן ורבא דרבי יהודה אבל קשה דבפ"ב דמזיר (דף סב.) קאמר איפכא דאביי אית ליה דויין ידיס וי"ל דהני שיטות הפוכות שבתלמוד והכא דהתם כליכא דאמרי אבל גירסת הכא דר' יהודה כדמוכח התם [עיין תוס' מזר שם ד"ה אינו]: **הרי הוא עלי הרי זה עלי אסור.** פי' ככר מונח לפניו אמר הרי עלי אסור מפני שהוא יד לקרבן ואסר עליו הככר לקרבן שכן מתנדב אדם ואומר הרי עלי אסור אבל דאמר הרי עלי אסור אבל לא אמר עלי לא וקשה לאביי: **אמר** לך. כלומר לכך אי לא אמר עלי לא בכלל דהרי הוא הפקר

ד) תוספתא דתמורה פ"ג, **ג)** [בתוספתא איתא לחטאתי הרי זו לאשמי וע' בתוספות דחולין מא: ד"ה והא], **ג)** [שיך עוד לדף ה:], **ד)** בס"י איתא ולא כרבא והיינו אלא כשנוגע דרבא דלעיל,

הגהות הב"ח

(ה) רש"י ד"ה והא מפני וכו' ולא מצית אמרת הוא משמע לצדקה או להפקר הס"ד: **(ב)** ד"ה דבריו קיימין והוא: **(ג)** ד"ה אלא [לימא] רבא וכו' כדמתרץ לעיל אלא כו' יהודה:

גליון הש"ם

גמ' אם היה מחויב דבריו קיימין. עי' חולין מא ע"ב תד"ה והא לא:

פירוש הרא"ש

הרי הוא עלי בו'. כגון שהיה ככר מונח לפניו ואמר בתחד מן הלשונות: **מפני שהוא** יד לקרבן. פי' למתפיס בקרבן: דדלמא הרי הוא דהפקר קאמר. ואפי' יד גרידא לא הוי: **והא מפני שהוא** יד לקרבן קתני. ועל כרחך אהרי הוא ואהרי זה קאי דעלי לא הוי יד אלא גורם להרי הוא שיהו לחיות יד וכיון דקאי אהרי הוא ואהרי זה משמע דפשיטא ליה דיד לקרבן הוי וליכא לספוקי במידי אחריתא דהמקדיש קרבן (לו) [לומר] הרי זה לקרבן לו הרי הוא הלכך המתפיס בלשון זה דעתו נמי אקרבן ואפ"ה קתני עלי אלמא טעמא דקאמר עלי דליכא הוכחה אבל בלא הוכחה לא הוי יד אע"ג דדעתיה אקרבן וליכא לספוקי במידי אחרייני: **אלא אימא טעמא דאמר** עלי. דבלא עלי נמי הוי יד אלא עלי הוא דמוכח לאחרנו מותר אבל אמר הרי הוא הקדש קאמר ולא קאמר הרי הוא קרבן דמיירי בככר דלא חזי לקרבן: הרי זו **אשם לא אמר כלום.** שאין אדם מתנדב אשם ומיירי בשפיכים אשם ודאי דאילו אשם סתם בגידר ונידב הוא דתנן בשלהי כריתות פרק המביא ר"אמר מתנדב אדם אשם תלוי בכל יום והוא נקרא אשם חסידים ותנן בפ"ב דחולין (דף מא:) השוחט לשם אשם ודאי שחיטתו כשר' דלאו נידר ונידב הוא לשם אשם תלוי שחיטתו פסולה ופירושו לשם אשם סתם דהיינו אשם תלוי וריש"א דהתם דוקא ופיפא לאו דוקא דאי לאו הכי קשיא דיוקא דריש"א מדפיפא: **אע"פ שהוא מחוייב חטאת לא אמר כלום.** ולא מצינן לשם חטאתו קאמר כיון דלא אמר לשם חטאתי אלמא בעינן ידים מוכיחות: **אלא לימא רבא דאמר כרבי יהודה.** דכיון דהעמדנו אביי דלא בתנאי וחזר בו וימא נמי דרבא בתנאי דמדרבי יהודה לא אמר גבי גט דוקא רבנן נמי לאו דוקא: ומשני אע"ג דלרבי יהודה לאו דוקא גבי גט לרבנן דוקא ולא חזר בו רבא:

נמדבה ולא מתכוין לאסור בהמה בחטאת אלא נדבה הלכך לא אמר כלום: הרי זו **חטאתי.** אם מחויב חטאת דבריו קיימין ופריך מרישא דקתני לא אמר כלום דידיס שאין מוכיחות לא הויין ידיס דאי חטאת ס"ז לחטאת היה לנו לאסור כאילו אמר חטאתי: **הא מני** ר' יהודה היא. דאמר לא הויין ידיס: **לימא רבא דאמר כרבי יהודה.** כי היכי דאביי כרבנן ה"ל רבא כרבי יהודה ולא כרבנן: **אמר לך רבא ה"נ אנא דאמרי אפי' לרבנן.** כדאמר לעיל ופליגי רבא ואביי אליבא דרבנן: **עד כאן לא קאמרי רבנן התם אלא משום דאין אדם מגרש אשת חבירו.** כאן משמע דמוכיחות הוי ממינאי וגבייתן משמע דהוה להוכיח שמגרשה בלא גט ותרוייהו תנאי ומ"ע בתוס' ממילתיה דידיס שאין מוכיחות: **לימא רבא דאמר כר' יהודה.** דס"ד דכי היכי דהדר ביה אביי ה"נ הדר ביה רבא:

תלמוד בבלי מהדורת נהרדעא החדש, באדיבות הוצאת ח. וגשל, © כל הזכויות שמורות

בעי רב פפא יש יד לקדושין וכו'. אפי' ביד מוכיח קמיבעיא ליה מי אמרינן נהי דלא אתרבו להו ידות בהדיא גמרינן במה מצינו מנדרים או אין יד ואפי' מוכיח דנדרים אמר דאפי' בדבורא בעלמא חיילי משא"כ בקדושין שהן נרכיכין איזה מעשה כסף או שטר

יש יד לקידושין. היכא דלא מפרש ממש מקודשת לי אלא ביד דקידושין קא מקדש לה כדקא מפרש מי הוי יד לקידושין ומקודשת או אין יד לקידושין ואינה מקודשת: **פשיטא.** כיון דאמר ואת נמי קידושין עצמן ניהו דבאותן קידושין דקידש לאחברתה מקדש לה נמי וכה"ג לא הוי יד אלא קידושין גמורים ניהו: **או דלמא.** הא דאמר ואת לאו מושם דתהוי מקודשת קאמר לה אלא הכי קאמר לה ואת חזאי כלומר ואת פליגתא חזית דקדישנא לה: **והא אמר ליה רב פפא לאביי וכו'.** בפ"ק דקידושין (דף ה:) בהלכה קמייתא אמר שמואל נתן לה כסף או שוה כסף ואמר לה הרי את מקודשת הרי את מאורסת וכו' ואמר ליה רב פפא לאביי למימרא דסבר שמואל ידיים שאין מוכיחות הויין יד מדאמר ליה רב פפא לאביי דאיכא דשמואל דידים שאין מוכיחות כו': **מכלל דס"ל דיש יד לקידושין.** היכא דמוכיחות: **הדא מגו מאי דס"ל לשמואל קאמר ליה לאביי.** דהכי קאמר מי סבירא ליה לשמואל דיש יד לקידושין ואם תמצא לומר דיש להן יד מי בעינן ידיים מוכיחות או לא: **אוגיא.** שדה כדאמרינן במס' [בכרכות] (דף ו.) וקיימי עלן כי כסלא לאוגיא כלומר כתלמיס לבקעה: **פאה מעלייתא היא.** האי שדה אחר דאמר ואת נמי: **תלמוד לומר פאה שדך.** כלומר כולה שדך: **כיון דאיתקש לקרבנות מה קרבנות יש להן יד.** כדאמרינן במתני': **או דלמא האי דאיתקש לכל מאחר.** דקאי עליה נמי בכל מאחר כקרבן אבל בכה"ג לאיתא ליה יד לא איתקש:

מעמ"ל

א) בעי רב פפא יש יד לקידושין או לא היכי דמי אילימא דאמר לה לאשה הרי את מקודשת לי ואמר לחבירתה ואת נמי פשיטא **ב)** היינו קידושין עצמן אלא כגון דאמר לה לאשה הרי את מקודשת לי ואמר לה לחבירתה ואת מי אמרינן ואת נמי אמר לה לחבירתה ותפסי בה קידושין לחבירתה או דלמא ואת חזאי אמר לה לחבירתה ולא תפסי בה קידושין בחבירתה ומי מיבעי ליה לרב פפא והא **ג)** מדאמר ליה רב פפא לאביי מי סבר שמואל ידים שאין מוכיחות הויין ידים מכלל דסבירא ליה לרב פפא דיש יד לקידושין חדא מגו מאי דסבירא ליה לשמואל אמר ליה לאביי **ג)** בעי רב פפא יש יד לפאה או אין יד לפאה היכי דמי אילימא דאמר הדין אוגיא ליהוי פאה והדין נמי ההיא **ד)** פיאה מעלייתא היא כי קא מיבעיא ליה כגון דאמר והדין ולא אמר נמי מאי מכלל דכי אמר שדה כולה תיהוי פאה הויא פאה אין והתניא **ה)** מנין שאם רוצה לעשות כל שדהו פאה עושה ת"ל **ו)** פאת שדך מי אמרינן כיון דאיתקש לקרבנות מה קרבנות יש להם יד אף פאה יש לה יד או דלמא כי איתקש **ו)** לבל תאחר הוא דאיתקש והיכא איתקש דתניא

מעמ"ל

ד) [קדושין ה:]. **ה)** מכאן שיין לדף ז.

תורה אור השלם

1. וּבְקַצְרְכֶם אֶת קְצִיר אַרְצְכֶם לֹא תְכַלֶּה פְּאַת שָׂדְךָ לִקְצֹר וְלֶקֶט קְצִירְךָ לֹא תְלַקֵּט: ויקרא יט ט

גליון הש"ס

בר"ן ד"ה מיגו בו'. דהיינו נתינת הגט לידה. ק"ל דלפ"ז מאי פריטין מכלל דס"ל לר"פ יש יד והיינו דמשמע דמוכיחות מהני כמ"ש הר"ן והא התם דיהיב לה ואיכא נתינת מעשה בתמת הוי יד כמו בגנו דעיקרו מוכיח:

פי' הרא"ש (המשך)

קשיא לי מדידיה מדידיה: **או דלמא לנפקותא.** לחומלות בית: מכלל דבי אמר תהוי שדה כולה **פאה הויא פאה.** דממעט ליה דמיידי אלא נשאר לו עוד בשדה מדמפקא ליה ולגמא הדין לנפקותא קאמר אלמא שלא נשאר לו עוד בשדה להומלות בימו כ"א זה דאי נשאר לו יותר לא הוה תלינן לנפקותא קאמר כיון שנשאר לו עוד בשדה לחומלתו והוי כאילו אמר ואת נמי: **אוגיא.** עיונה בהגיה דס"ק דברכות (דף ו.) קיימי עלן כי כסלא לאוגיא ופי' בתלמיס בבית העיונה ומכו אין עוזרין ועוגיות לגפנים פ"ק דמ"ק (דף ב.) וכן עב עוגה [דתקוקין] (תענית דף כג.): **מנין שאם רצה לעשות כל שדהו פאה שעושה.** אע"ג דכתיב לא תכלה דמשמע שכבר התחיל לקצור ואמרה תורה לא תכלה הפאה אבל אם יעשה כל שדהו פאה קודם שיתחיל לקצור לא קניין בית לא תכלה בירושלי משני לה דגרסי' בירושלמי פ"ק דפאה עד שלא קצר שבלת הרשאוה לא נתחייבה שדהו בפאה משקצר שבלת הרשאוה נתחייבה שדהו בפאה בקש לעשות כל שדהו פאה עושה והיינו דקאמר ת"ל פאת שדך דכיון דהתמיל לקצור קניין בכולה פאת שדך: **או דלמא כי איתקש לבל תאחר הוא דאיתקש.** דדוקא לבל תאחר דכתיב בקרא ולא למילי אוחרי דכמה דברים בהאי קרא דליכא לאקושיהו לכל מילי:

ו) בעי רב פפא יש יד לקידושין הכי דמי אילימא דאמר לה לאשה הרי את מקודשת לי ואמר לחבירתה ואת נמי פשיטא היינו קידושין עצמן אלא כגון דאמר לה לאשה הרי את מקודשת לי ואמר לה לחבירתה ואת מי אמרינן ואת נמי אמר לה לחבירתה ותפסי בה קידושין לחבירתה או דלמא ואת חזאי אמר לה לחבירתה ולא תפסי בה קידושין בחבירתה ומי מיבעי ליה לרב פפא והא מדאמר ליה רב פפא לאביי מי סבר שמואל ידים שאין מוכיחות הויין ידים מכלל דסבירא ליה לרב פפא דיש יד לקידושין חדא מגו מאי דסבירא ליה לשמואל אמר ליה לאביי בעי רב פפא יש יד לפאה או אין יד לפאה היכי דמי אילימא דאמר הדין אוגיא ליהוי פאה והדין נמי ההיא פיאה מעלייתא היא כי קא מיבעיא ליה כגון דאמר והדין ולא אמר נמי מאי מכלל דכי אמר שדה כולה תיהוי פאה הויא פאה אין והתניא מנין שאם רוצה לעשות כל שדהו עושה ת"ל פאת שדך מי אמרינן כיון דאיתקש לקרבנות מה קרבנות יש להם יד אף פאה יש לה יד או דלמא כי איתקש לבל תאחר הוא דאיתקש והיכא איתקש דתניא

מעמ"ל

ז) בעי רב פפא יש יד לקידושין הכי דמי אילימא דאמר לה לאשה הרי את מקודשת לי ואמר לחבירתה ואת נמי פשיטא היינו קידושין עצמן אלא כגון דאמר לה לאשה הרי את מקודשת לי ואמר לה לחבירתה ואת מי אמרינן ואת נמי אמר לה לחבירתה ותפסי בה קידושין לחבירתה או דלמא ואת חזאי אמר לה לחבירתה ולא תפסי בה קידושין בחבירתה ומי מיבעי ליה לרב פפא והא מדאמר ליה רב פפא לאביי מי סבר שמואל ידים שאין מוכיחות הויין ידים מכלל דסבירא ליה לרב פפא דיש יד לקידושין חדא מגו מאי דסבירא ליה לשמואל אמר ליה לאביי בעי רב פפא יש יד לפאה או אין יד לפאה היכי דמי אילימא דאמר הדין אוגיא ליהוי פאה והדין נמי ההיא פיאה מעלייתא היא כי קא מיבעיא ליה כגון דאמר והדין ולא אמר נמי מאי מכלל דכי אמר שדה כולה תיהוי פאה הויא פאה אין והתניא מנין שאם רוצה לעשות כל שדהו עושה ת"ל פאת שדך מי אמרינן כיון דאיתקש לקרבנות מה קרבנות יש להם יד אף פאה יש לה יד או דלמא כי איתקש לבל תאחר הוא דאיתקש והיכא איתקש דתניא

מעמ"ל

מסורת הש"ס

כב א ב מיי' פ"ד מהל' אישות הל' ב סמג עשין מח [טוש"ע אה"ע סי' לו סעיף ט ע"ש]:
כג ג ד מיי' פ"ג מהל' מתנות עניים הל' יג:
כד ה מיי' שם הל' יא ועיין בכ"מ:
ו מיי' פי"ד מהל' מעה"ק הל' יגן:

פירוש הרא"ש

יש יד לקידושין. מי יאפי' מנדרים דנדרים ל' הקדש הן שמתפיס בדברים הנדרים וקדושין נמי ל' הקדש כדאמרי' בקדושין (דף ג:) ולכאי קרי להו קדושין דאסר לה אכ"ע כהקדש הלכך מהני בהו יד כנדרים או דילמא קדושין ונדרים תרי מילי ניהו וחדוש הוא בנדרים ולא יאפיקן מניהו ולא הוה יאפיקן זוכות מניהו אי לאו הקישא: **אלא** כגון **דאמר לה לאשה הרי את מקודשת ואת.** מי אמרי' **ואת נמי אמר לה לחבירתה כו'.** לאו משום דמפקא ליה אי מוכח למימר ואת נמי לדלמא מוכח נמי למימר ואת חזאי דאי מפקא לן בהי מוכח טפי אפי' אמ"ל דיש יד לקדושין הכא לא הוי יד כדאמרי' לעיל גבי מודרני ממך כיון דמפקא לן אי מוכח לאסור הנאה לא נאסור דבור לא הוי יד כלל אלא דאי פשיטא ליה דומכח טפי למימר ואת נמי הלכך אם יש יד לקדושין הוי מקודשת או דלמא אין יד לקדושין ומפרשינן ליה ואת חזאי דאם אי אפשר לפרסו בענין אחר אפילו אין יד לקדושין ע"כ מקודשת היא ומסתברא דמיירי כגון שנתן לרשאוה שתי פרוטות ואי יש יד הרי קבלה הרשאוה ע"י השניה כדאמרינן בקידושין בא' שקדש חמש נשים וקבלה אחת מהן ע"י כולם דאם נתן גם לשניה פרוטה פשיטא דהוי כמו ואת נמי: **והא מדאמר ליה רב פפא לאביי מי סבר שמואל ידים שאין מוכיחות הויין ידים.** דאיכא מדאמר שיש לה יד לקידושין ומיירי שאחת נעשית שלה לאחרתה ונתן לה שתי פרוטות דאיכא שיעור קידושין לשתיהן דאלמא היה מדבר עם השניה כלל בעסקי קידושין אם היה שיעור קידושין א"כ היתה מקודשת אפי' בלא אמר ואת. בתוס' פי' דמיירי שנתן לכל אחת פרוטה והקשה אמאי לא קאמר אי דלמא שקולי נשם מתנה קאמר דקאמר בתר הכי כה"ג גבי לקחה [ותי'] דמשמע ליה ואת דקאמר קאי אדיבור הרי את מקודשת אי אמר מיד וא"ג: **הדא מגו מאי דס"ל לשמואל א"ל לאביי.** כלומר לדבריו של שמואל דמשמע דפשיטא ליה דיש יד לקידושין ויש פסרים דגרסי מדא מאי דס"ל ליה לשמואל קאמר ליה לאביי כלומר לאחד מן הדברים

מוסף רש"י

ואת חזאי אמר לה. כלומר מהו אם חזי, כלומר לא כיון לקדשה ולבבר אחר כיון (ראנש"ה בשמו). **מדאמר ליה רב פפא לאביי.** בפ"ק דקדושין דאמר שמואל הרי את מקודשת הרי את מאורסת וכו', והיה מוקשה רב פפא דאע"ג דלא אמר לי קאמר שמואל דהויה מקודשת, ואותביה לימא קסבר שמואל ידים שאין מוכיחות הויין יד, מכלל דסבירא ליה לשמואל סבר יש יד לקידושין וגם ידים, והא מילתא ידים המוכיחות ניהו, דהוליל והיה מקדש חברתה ואמר לאחרת ואת ונתן כסף וקבלתו יש כאן הוכחה שלקידושין

תוספות

יש יד לקידושין. מימה מהיכא תימי יד לקידושין והלא נדרים לא ידעינן יד אלא מדאתקוש נדרים לגזירות כדאמרי' לעיל וא"כ אמרינן היכא דגלי גלי לא שיכא דלא גלי לא גלי ועוד תדע דהא בסמוך בענין דפאה ולקרבן לא מספקא ליה אלא משום דאיתקש לקרבנות וי"ל דקידושין נמי כיון דאסר לה אכ"ע כהקדש לכך מספקא לן דשמא יש יד לקידושין כמו הקדש מיהו אמתי קשה לעיל אאכתן דפליגי ר' יהודה וחכמים בידים שאין מוכיחות בגיטין ומשמע לכ"ע יש יד לגיטין והשתא מהיכא תימי דיש יד לגיטין ואפילו אם ס"ל דגיטין וקידושין משום ויצאה והיתה לאיתקש לטוייה גם בקדושין איבעיא לן ולא איפשוט ויש לומר דודאי בגיטין לא פליגי בית הלל לשומרים כתובים בתוך הגט וגם מגרש בלשון גירושין גמורין ומה שהזכיר לעיל ידים לאו דוקא אלא כלומר פליגי ר' יהודה וחכמים בלא בעינן דיבור מוכיח או לא וא"ת הא מדמה לעיל פלוגתא דר' יהודה וחכמים לפלוגתא דתנאי בנדרים בידים שאין מוכיחות בידים ממש וי"ל דמ"מ מדמה שפיר כי היכי דפליגי ר' יהודה וחכמים בגיטין אי בעי שיהא מוכיח מתוך הגט שמגרש הוא אלכך בנדרים דגלי קרא בהו ידות הוי פליגי ר' יהודה וחכמים בידים שאין מוכיחות אי לא: **או דלמא ואת חזאי קאמר לה.** פי' דשמא אין יד ולכך תלינן לומר ואת חזאי קאמר תימה למה אתריך כל כך הוי לומר או דלמא לא וי"ל דאי לאו משום דאית ליה למימלא במילתא אחריתי ואת חזאי קאמר הוה פשיטא ליה דיש יד לקידושין וא"נ דהא גבי ידות דנדרים אע"ג דליכא למימלא אחריתי אפ"ה ס"ל דאין יד אי לאו דגלי קרא ואע"כ אפשר דהוי יד לבקדש כדאמר לעיל דליכא למימלא במילי אחרינא [דאין] איכא למימלא במילי אחרינא אפ"ה לא הוה מהני לא הוה מהני אפ"ד ידים שאין מוכיחות לא הויין ידים וגם מודרני ממך שאני אוכל לך כשאמר שיהם לשמואל [דאין] תרוייהו אמר ודאי ליכא למימלא במילי אחרינא ואפ"ה לא הוה מועיל אי לאו דגלי קרא ידות וא"כ דין אי יד ולכן לא הוה מהני אפ"ה לא הוה מהני אפ"ד אי לא הוה מהני אף כי ליכא למימלא במילי אחרינא לא אמר דגלי קרא דין קדושין גמורין לא אמר דגלי קרא דין קדושין גמורין אלא אם כן אמר לה אחרינא דומר דשמא הכי כיון שאמר ואת חזאי הוי משמע לשון קידושין גמורין ולא יד לקידושין ולא דמי לידות דנדרים דמיירי בלא החזכה קודם לכן כלל [וצבה] ניחא קושיא אחריתי שיש להקשות דמשמע הך בעינא דאי יש יד לקידושין מהני אע"ג דאיכא למימלא בלא חזאי ואמאי והלא סוף סוף ידים שאין מוכיחות הויין ומ"ד לא הויין [דיסן] אינו מועיל אלא ודאי כדפרישית דכיון שהזכיר קודם לכן לשון קידושין גמורין שפיר הוי יד מוכיח ומיירי שאחת נעשית שלה לאחרתה ונתן לה שתי פרוטות דאיכא שיעור קידושין לשתיהן דאלמא היה מדבר עם השניה כלל בעסקי קידושין דאם היה שיעור קידושין א"כ היתה מקודשת אפי' בלא אמר ואת. בתוס' פי' דמיירי שנתן לכל אחת פרוטה והקשה אמאי לא קאמר דלמא שקולי נשם מתנה קאמר דקאמר בתר הכי כה"ג גבי לקחה [ותי'] דמשמע ליה ואת דקאמר קאי אדיבור הרי את מקודשת אי אמר מיד וא"ג: **הדא מגו מאי דס"ל לשמואל א"ל לאביי.** כלומר לדבריו של שמואל דמשמע דפשיטא ליה דיש יד לקידושין ויש פסרים דגרסי מדא מאי דס"ל ליה לשמואל קאמר ליה לאביי כלומר לאחד מן הדברים

תלמוד בבלי מהדורת נהרדעא החדש, באדיבות הוצאת ח. וגשל, © כל הזכויות שמורות

מעמך. כי דרוש ידרשנו ה' אלהיך מעמך: **לנפקותא בעלמא.** כלומר והדין זוז אחר ליחוי לי להולאה ודבורא הוא דלא אסקיה דלא גמר דיבורו (ב) דאמר עלי לנפקותא: **דכתיב בפיך.** כאשר דברת בפיך (ג) יצא מפי לדקה (ישעיה מה): **או דלמא שאני לדקה.** להכי (ד) אית לה יד דלא חזיא אלא לעניים אבל הפקר דהא נמי אפי' לעשירים חזי מי אמרת דיש להן יד: **יש יד לנים הכסא.** היכא דלא אמר בפירוש דלהוי בית הכסא מי הוי הזמנה ואסור להתפלל בו: **הדא מגו הדא קא מיבעיא ליה.** מגו דקא מיבעיא ליה אי זימון מועיל בעי נמי אי אית ליה יד או לא: (ה) **מנודה אני לך.** ו) כלומר כמנודה שאסור לההנותו כך אהא אסור ליהנות ממך: **ר' עקיבא היה** ז) **חוכך בזה להחמיר.** כאדם שמתחכך אילך ואילך כך איהו לא בריר ליה שיהא ודאי אסור: **לענין מלקות.** שאם עבר אינו לוקה כל כך ודאי לא היה מחמיר: **בגדינא ממך.** דמשמע בפירוש אהא מנודה לך דהיינו ודאי לכולי עלמא אסור: שמתא אינו כל כך כידוי: קסבר

[1] מעמך ו) זה לקט שכחה ופאה ז) יש יד לצדקה או אין יד לצדקה היכי דמי אילימא דאמר הדין זוזא לצדקה והדין נמי ההוא צדקה עצמה היא אלא כגון דאמר הדין ולא אמר נמי מאי הדין נמי צדקה קאמר או דלמא [מאי] והדין (נמי) לנפקותא בעלמא קאמר ודבורא הוא דלא אסקיה מי אמרינן כיון דאיתקש לקרבנות דכתיב [2] בפיך ז) זו צדקה מה קרבנות יש להן יד [א]אף צדקה יש לה יד או דלמא לבל תאחר הוא דאיתקש [ב]יש יד להפקר או דלמא אין יד להפקר היינו צדקה אם תמצא לומר קאמר אם תמצא לומר יש יד לצדקה ח) דאין היקש למחצה הפקר מי אמרינן היינו צדקה או דלמא שאני צדקה דצדקה לא חזיא אלא לעניים אבל הפקר [3] בין לעניים בין לעשירים בעי רבינא יש יד לבית הכסא או לא היכי דמי אילימא דאמר הדין ביתא ליהוי בית הכסא והדין נמי ההוא בית הכסא נמי הוה אלא כגון דאמר והדין ולא אמר נמי מאי הדין דאמר והדין נמי בית הכסא או דלמא מאי והדין לתשמישא בעלמא קאמר מכלל דפשיטא ליה לרבינא דיש זימון לבית הכסא והא מיבעיא ליה לרבינא ט) הזמינו לבית הכסא מהו [א] י) הזמינו לבית המרחץ מהו זימון מועיל או אין זימון מועיל רבינא חדא מגו חדא קמיבעיא ליה זימון מועיל או אין זימון מועיל את"ל [ד]יש זימון יש יד או אין יד (ו) יתיבעי ליה: מנודה אני לך וכו': אמר אביי מודה ר"ע לענין מלקות שאינו לוקה דאם כן ניתני ר' עקיבא מחמיר אמר רב פפא בגדינא מינך דכולי עלמא לא פליגי דאסור משמתנא מינך לכולי עלמא שרי במאי פליגי במנודה

אמ"ל יש יד לצדקה. משום דכיון דאתקש אע"ג דלא כתיבא בהדיא אין היקש למחצה: **הפקר מאי מי אמרינן היינו לדקה או לא.** והאי דלא מספקא לן אי יש יד לשבועה או לא משום דבהדיא איתקוש כי יחוד גדר או השבע שבועה ט) והיינו דתנן (נקמן ע.) כנדרי רשעים גדר בנזיר בקרבן ובשבועה אלמא יש יד לשבועה: **יש יד לנים הכסא.** שיהא אסור לקרות בו ק"ש: **הדא מגו הדא קמיבעיא ליה.** כלומר אמ"ל יש זמון יש יד או אין יד: ולענין הלכה: בקדושין נקיטינן לחומרא דיש יד דכיון דבעיין לא אפשיטא הוה ליה ספיקא דאורייתא ולחומרא. ובפאה ולדקה כתב הרשב"א ז"ל נמי דאזלינן לחומרא כיון דסלקו בתיקו וכן כתב הרמב"ן ז"ל בהלכותיו דבעיין לדקה לא אפשיטא בהדיא וסוגיין דיש יד לצדקה וקיימא לן נמי דכל תיקו דאיסורא לחומרא ומאי דאמר ז"ל דסוגיין [ב]יש יד לצדקה היינו משום דקאמרינן אם תמצא לומר יש יד לצדקה וזה אפשר הוא על דרך הרמב"ם ז"ל שפוסק בכל מקום כאם תמצא לומר. אבל במאי דקאמר דקיימא לן נמי דכל תיקו דאיסורא לחומרא וגרלה שהסכים גם כן לזה הרשב"א ז"ל ותמהני עליהן שהרי סוגיא מפורשת היא בסוף פרק הזרוע והלחיים (חולין דף קלב.) שפסק ממון עניים הרי הוא פסק ממון דאזלינן ביה לקולא לגמבע מדמקשינן התם אמתני' דגר שנתגייר והיה לו פרה נשחטת וכו' תנן פסק ממון פטור אלמא ספיקא לקולא ורמינהו חורי נמלים שבתוך הקמה וכו' ואיצטריך לשנויי הכא פרה בחזקת פטורא קיימא קמה בחזקת חיוב קיימא אלמא טעמא דבחזקת חיוב קיימא הא לאו הכי פסק פטור ואם איתא דפסק ממון עניים הוה ליה ספיקא דאיסורא למה לי לשנויי הכי. ועוד דהתם נמי אקשי ליה תיי והכי עיקר דבחזקת פטורא ותנן גר שנתגייר וכו' פסק חייב ואמר ליה הא דפסק איסורא לחומרא פסק ממונא לקולא ואם איתא דפסק עניים מקרי פסק איסורא בהאי פירוקא גופה הוה מצי לשנויי ליה הא דאקשי מחורי נמלים אמתני'. ועוד דאמרינן התם בפ"ק דיומא (דף ח.): תנן התם הנחמומין לא חייבו אותם להפרישם אלא כדי תרומת מעשר וחלה ואקשינן בשלמא תרומה גדולה דתניא וכו' מעשר ראשון ומעשר עני המוציא מחבירו עליו הראיה כלומר דליכא ספיקא דאיסורא אלא דממונא וממונא המוציא מחבירו עליו הראיה אלא מעשר שני נפרשו ונסקוה וניכלוה בירושלים ואם איתא דספק עניים ספיקא דאיסורא הוא כי היכי דקשיא ליה מעשר שני תקשי ליה נמי מעשר עני אלא ודאי ספיקא דממון עניים לא מקרי ספיקא דאיסורא אלא ספיקא דממונא ולקולא ולפיכך איני מתחוור בדבריהם ז"ל בזה. וגבי הפקר אין פסק דהוה ליה ספיקא [דממון] ולקולא ואין יד. וכן נמי גבי בית הכסא דאפי' אם תמצא לומר זימון מועיל לא מהני אלא מדרבנן והוה ליה ספיקא דרבנן ולקולא: כ) **מנודה אני לך ר' עקיבא חוכך בזה להחמיר.** חוכך כאדם שהוא מסופק בדבר ומתחכך בעצמו מפני שאינו יכול לברר. אי נמי מלשון חיך [איוב יב] כלומר שהיה מטעים לאחר להחמיר: **מודה היה ר"ע לענין מלקות שאינו לוקה.** דהא מספיקא הוא שהיה מחמיר ולא שהיה הדבר ברור לו. ומיהו שמעינן ט דידות נמי למלקות איתרבו דאי לא מאי מודה ר"ע פשיטא: **בגדינא מינך דכ"ע אסור.** כלומר אסור ולוקה. ומיהו דוקא בדאמר שאני אוכל לך כדאמר שמואל לעיל (דף ד.): גבי מופרשני מרוחקני בכולן עד שיאמר שאני אוכל לך וכו' ובגדינא נמי דכותייהו שהוא לשון הרחקה: **משמיתנא מינך דכ"ע שרי.** דאפילו אמר שאני אוכל לך איסורא נמי ליכא שאין זה לשון נדר אלא לשון שמתא. והיינו נמי דבעובדא דההוא גברא [ע"ב] דאמר משמיתנא מנכסי אמרינן ופליגא דרב חסדא אע"ג דמנכסי הוי מוכיח [כאילו אמר] שאני אוכל לך: **נמאי פליגי במנודה [אני לך].** כלומר ואמר נמי שאני אוכל לך. דהאי ליתנא דמנודה משמע הכי ומשמע הכי ר"ע סבר ליתנא דגדוי הוא כלומר שאף הוא לשון ריחוק והכלל כמופרשני מרוחקני כדמתרגמינן והלוה בנלתה [ויקרא טו] וסלוותה ברחוקה הלכך איסור ורבנן סברי ליתנא דמשמתא הוא שלשון בני אדם לאמרו על נדוי בלבד: ל) **אלמא קסבר במשמתא פליגי.** דסבירא ליה דטעמא דר"ע דכיון דשוי נפשיה בהדיה כמשומת לאסור בא שכן פורשין מן המשומת והמנודה: ולענין הלכה לא קיימא לן כר' עקיבא מדאמרינן לית דחש לה ועוד דקיימא לן הלכה כר' עקיבא מחבירו [עירובין מו:] ולא מחבריו. הלכך נדינא ממך שאני אוכל לך אסור ולוקה. בגדינא מינך בלאחר שרי. מנודה אני לך שאני אוכל לך נמי שרי ואין צריך לומר משמתנא מינך שאני אוכל לך. וכן פסק הרמב"ן ז"ל בהלכותיו ולא נתברר בזה דברי הרמב"ם ז"ל שכתב בפ"ח מהל' נדרים: ירושלמי [פ"א ה"א] ר' עקיבא היה חוכך בזה להחמיר ליסר את כל נכסיו כמה דתימר יחרם כל רכושו והוא יבדל וכו' [עזרא י] מה עבדין ליה רבנן חומר הוא בנדוי ב"ד. ומסתברא לי דהך ירושלמי לא שייך כלל בהדי גמרא דילן טעמא דירושלמי הוא לומר שכיון שעשה עצמו כמנודה אסור ובגמרא דילן משום הרחקה אתינן לה ולא משום נדוי ודאי לא מיתא הכי היכי אמרינן משמיתנא מינך לכ"ע שרי אלא ודאי כדאמרן. מיהו כתב הרב ר' ברוך בר שמואל בפירושיו בהדיא דמהא שמעינן בהדיא דמנודה שנדוהו ב"ד אסור ליהנות מנכסיו אבל נדהו הדיוט מותר והיינו עובדא דהאי דאמר משמיתנא מנכסיה דשרייה רב אסלא. ואין דין זה מחוור דהא קיימא לן בפרק ואלו מגלחין (מ"ק דף טו.) מנודה שונה ושונין לו נשכר ונשכרין עמו אלמא אין נכסיו אסורין אלא ולאי חרם של ב"ד הגדול שאני דאליס טפי אבל בחרם ב"ד בעלמא לא מיתסרי נכסייהו: נלהו

[1] בשבת מ"מ התלמוד הזכיר כאן המרחץ לפי מה דס"ד התם ה"ס למרחץ: תיבעי לך. פי' כמו תיקו ולשון נדרים משונה: מנודה אני לך. פי' ריאנ"ש דלשמואל דאמר גבי מודרני מופרשני דבעי שיאמר עמו שאני אוכל ה"ס הכא גבי מנודה אני לך דבעי שיאמר עמו שאני אוכל לך דאל"ב אמרי' דאמר דלמא דלא קיימא בד' אמות דילך קאמר ליה כמו כי מרוחקני ממך דטפי מצינן ליתנא דמנודה מליתנא דמרוחקני ול"ג דא"כ שמואל היה לו להמתין לומר דבריו עד כאן והוה קאי אכולה מילתא דמתני' לכ"ג לר"ש דהכא ודאי מודה שמואל דלא בעינן שאני אוכל לך דאין לספקן בהרחקה ד"א דאמר ליה בלשון נידוי לפי שאין אדם רגיל להזכיר לשון נידוי על עצמו כשא"ל לחבירו לא תעמוד בד"א שלך לפי שנגלה הוא לו להזכיר לשון נידוי לעצמו אלא אומר בפירוש לשון לכרחיה ד"א ממנו והלכך כיון דאין לספק מנודה אני לך בהרחקת ד"א ל"כ ודאי לשון נדר הוא ר"ל לשון נע ונד ומרוחק מהגאתו כדמסיק בגמרא שאינו לוקה: מודה ר"ע וכו'. דאיתי ר"ע מחמיר תימא תלמודא דייק מאריכות הלשון דמילתיה דר"ע דקתני חוכך בזה להחמיר וע"ז הוא אומר שהיה די לומר ר"ע מחמיר ולשאתר מדקדק משינוי הל' לאסור לאחמיר חיכא לאמיר אין זה דיוק משינוי ל' כמו מאריכות הל': נדינא ממך ב"ע ל"פ דאסור. פי' משום דל' נע ונד הוא ל"כ מועיל שפיר בלא שאני אוכל לך ושפיר הוי ידיים מוכיחות טפי ממודרני ממך דאין לספקן בהרחקת ד"א משום דלשון נדינא לא משמע כלל ל' הרחקה אלא משמע שאני נע ונד מלינעות ממך: משמתנא ב"ע לא פליגי דשרי. דלשון מקוללני ממך ואפילו אמ"ל שמנדה עצמו מלעמוד בד' אמותיו מכ"מ איסור הגאה לא משמע:

כה א מיי' פ"ח מהל' מתנות עניים הל' ב טוש"ע י"ד סימן רנח סעי' ב:

כו ב מיי' פ"ב מהלכות נדרים הל' נח טוש"ע א"מ סי' רעג סעי' א:

[ג מיי' שם הל' נו טוש"ע שם סעי' ה:]

כז ד ה מיי' פ"ג מהל' ק"ש הלכה ג טוש"ע א"ח סי' פג סעי' ג:

מוסף רש"י

מעמך זה לקט שכחה ופאה. שהן חלקו של עני דכתיב ביה (שמות כב) את העני עמך (ר"ה ה:). בגדינא מינך. דהכי הוא כאילו אמר הריני נטול מעליך שלא אהנה משלך וידיים מוכיחות הן שזה לא לו לומר (ראה"ה בשם). משמתנא מינך לכולי עלמא שרי. לאתהנויי מיניה שאין זה לשון איסור הגאה אלא לשון שמתא, ואע"פ שהוא מענין מנודה אני לך (שם). במאי פליגי. ר' עקיבא ורבנן בשמתיתין (שם).

תוספות

הפקר היינו צדקה. דאתם מפקיע בשביל שיחזו בה עניים ומסקיע מ"מ הפקר הוי לעניים ולעשירים: **ואם תמצא** לומר דאין היקש למחצה. וא"ת שפיר קאמר דאין היקש למחצה ומאי מיבעיא ליה גבי לדקה י"ל דשאני הכא דסברא הוא שלא לענות בל תאחר הכתוב שם שהרי כמה דברים הכתובים בתורה פסוק אחלוקים זה מזה בכמה ענייניה ולא נכתב שם אלא לענין בל תאחר: יש יד לבית הכסא. ה"ג לא מספקא ליה לאורייתא אלא מומלא בעלמא מדרבנן מספקא ליה אם החמירו לענין לאסור כך לדבר ק"ש כיון דביה"כ [שאמרו] שאין בו לוחה (אי נמי) כיון דיש זימון דהמסיק אם כן תאסור ע"י דבור בעלמא כמו אינך הפקר ולדקה דמ"מ מדרבנן מיבעי ליה הכא לא איתקש: **כלל** דיש זימון. כאן משמע לאפי' בדיבור בעלמא בעינ ליה דשמא יש זימון ושבת מוכח דגם בעשיה מבעיא [דשמא] אין זימון ומוקי התם בחדתי שבנאתו לכך וכן האמת והכעיא הוא בין בדבור בין במעשה: **הזמינו לבית הכסא הזמינו לבית המרחץ מהו.** בשבת (פ"א דף י) פ"ה וג"ג למרחץ דקמייתי התם בעינ דהרבינא הזמינו לבית הכסא וקאמר התם מאי לאו ה"ה למרחץ מיהו יש לשבו דגרים ליה הכא אע"ג דהרבינא לא הזכיר בעינא רק בית הכסא דדמוכח הזמינו לבית המרחץ מהו.

תלמוד בבלי מהדורת נהרדעא החדש, באדיבות הוצאת ח. וגשל, © כל הזכויות שמורות